

Авторка статті:

Вікторія АЛЯБ'ЄВА,
здобувачка
ОП Соціальна робота

Наукова керівниця:

Світлана СИТНЯКІВСЬКА,
докторка педагогічних наук, доцентка,
професорка кафедри соціальних технологій

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ

Сім'я – одна із систем соціального функціонування людини, яка змінюється під впливом соціально-економічних та внутрішніх процесів. Це невелика соціальна група, пов'язана подружніми стосунками, суспільним життям, емоційною близькістю, взаємними правами та обов'язками один перед одним. Сім'я важлива для дитини насамперед тим, що вона дає перші й найважливіші знання про життя, стосунки з людьми, створює матеріальні та моральні умови для її зростання, формує моральні, життєві та гендерні установки. Розвиток особистості у сім'ї є органічним процесом, усі складові якого тісно пов'язані між собою та перебувають у постійній взаємодії [1].

Виховний потенціал багатодітної родини має свої позитивні та негативні характеристики, процес соціалізації дітей також має свої труднощі та проблеми.

З одного боку, у такій сім'ї часто створені сприятливі умови для виховання дітей, адже діти ростуть в тісному оточенні і часто змалку привчаються виконувати певні обов'язки та допомагати один одному. Жодна дитина не має привілейованого становища, тому немає підстав для розвитку егоїзму та асоціальної поведінки. Більше можливостей для спілкування. Успішно розвиваються такі моральні якості, як чуйність, людяність, відповідальність, повага до інших. Краще засвоюються соціальні якості – здатність до спілкування, адаптації, терпимості. Діти з таких сімей більш підготовлені до подружнього життя, вони з більшою ймовірністю долають рольові конфлікти, пов'язані з підвищеною вимогливістю одного з подружжя до іншого з подружжя і низькими вимогами до себе.

З іншого боку, процес зростання у великій родині не менш складний і спірний. У таких сім'ях дорослі часто втрачають почуття справедливості по відношенню до дітей і проявляють до них різні почуття та турботу. У ображеної дитини завжди різко не вистачає тепла і уваги, реагуючи по-своєму: в одних випадках супутніми психологічними станами є тривога, комплекс неповноцінності і невпевненість, в інших – агресія. Підвищена сексуальність і неадекватна реакція на життєві ситуації. Для дітей старшого віку у великих сім'ях характерні категоричні судження, прагнення до лідерства, навіть коли для цього немає підстав. Все це ускладнює процес соціалізації дітей. Багатодітна родина має менше можливостей для задоволення потреб та інтересів дитини, яким і так приділяється значно менше часу, ніж в родині з однією дитиною, що, природно, не може не позначитися на розвитку дитини [2]. Проте, при правильному вихованні діти з великих сімей мають гнучкіший розум, краще справляються зі стресом та пристосовуються до будь-якого колективу.

Отже, багатодітна родина являє собою міні-соціум зі своїми внутрішніми законами та особливостями. Дитина в ній виявляється і в ролі старшого, і в ролі молодшого, вона повинна налагоджувати контакти з кожним членом сім'ї, спілкуватися з дітьми як своєю, так

Дослідження формальної і неформальної освіти у соціальній сфері

і протилежної статі, вчитися поступатися і наполягати на своєму, захищати свою думку, проявляти гнучкість і великодушність. У багатодітній родині діти, граючись, здатні багато навчатися один від одного; нерідко ці знання та навички – набагато міцніші за ті, що намагаються прищепити батьки.

Використана література:

1. *Проблеми виховання дітей в багатодітних сім'ях.* URL: http://dnz416.edu.kh.ua/metodichna_robota/storinka_psihologa/poradi_psihologa/problemi_vihovannya_ditej_v_bagatoditnih_simyah/.
2. *Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ: монографія* / Н.В. Гавриш та ін. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.